

שאלה:

בת תיכון דתיה המתלבטת לגבי המשך דרכה איך עליה להתייחס לאפשרות של שרות צבאי? האם יש מקום, בהקשר זה, לחלק בין תפקידים ומסגרות שונות של שרות?

תשובה:

לשאלתך אין לעניות דעתי תשובה חד משמעית של מותר ואסור. יש כאן נושא מורכב עם פנים שונות ובסופו של דבר ההכרעה נוגעת למרכיבים שונים בתפיסת עולם הלכתית.

במקורות יש לעמוד על כך שבתנ"ך אין שום הזכרה של השתתפות מסודרת של נשים במלחמות, בין מלחמות רשות ובין במלחמות מצוה. יתר על כן במפקדים בספר דברים משתמע שיש התפקדות לצבא אך רק הגברים מתפקדים.

בדברי חז"ל נמצא מקורות שונים המעלים קושי להצדיק שירות צבאי לנשים. הגמרא בקידושין (ב ע"ב) קובעת "ואין דרכה של אישה לעשות מלחמה". בדומה ביבמות (סה ע"ב) "איש דרכו לכבש ואין אישה דרכה לכבש". בנוסף הגמרא בבבא מציעא (נט ע"א) מלמדת על בעיה נקודתית של איסור לא ילבש "מנין שלא תצא אישה בכלי זין למלחמה תלמוד לומר 'לא יהיה כלי גבר על אישה...'".

מנגד המשנה בסוטה (מד ע"ב) קובעת "במלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה". היות וכבר ראינו שמלחמות ישראל היום הינן מלחמות מצוה הרי שמשנה זו מאד נוגעת לדיון שלנו. וברמב"ם הלכות מלכים (ז/ד) הביא להלכה את לשון המשנה.

בדברי הפוסקים והעוסקים בנושא, אלו שסברו שיש להימנע משרות צבאי בנו על המקורות מהן עולה שאין מקומה של אישה בצבא. לגבי המשנה סוטה דעות אלו העלו את דברי הרדב"ז ואחרים, א. כיוון שהחתן יוצא מחדרו הרי שבהכרח הכלה יוצאת מחופתה אך אינה יוצאת לצבא. ב. אמנם הכלה יוצאת אך יוצאת לשרת במסגרת הנאותה לגבות ולבסס את הלוחמים.

מצד שני הסבורים שיש מקום להצדיק התגייסות בנות לצבא סבורים שיש לראות במשנה סוטה, כפשוטה, את עוגן הדברים ולהעמיד את שאר המקורות בהתאם. את

הגמרא בקידושין ניתן לפרש במלחמת רשות או לחילופין לטעון שלא מדובר במאמר הלכתי אלא מחשבתי. בדומה בגמ' ביבמות ניתן לבאר את הכיבוש ככיבוש של מלחמת רשות. לחילופין ניתן להציע שהמניעה מכיבוש היא בתור לוחמת אך אין מניעה מתפקידי עורף.

בדומה ניתן להציע לגבי איסור לא ילבש שהאיסור במלחמת רשות, אבל במלחמת מצוה עצם הדרישה לצאת לצבא מבטל את גדר לא ילבש. כמו כן ניתן להעלות שיקולים שהאמור שם בגמ' אינו לגבי נשק שהרי נשק אינו בגדר לבוש. כמו כן ניתן לטעון שהאיסור תלוי בנורמות חברתיות ובמקום שרבות נוהגות כך או לובשות סוג של בגד אין איסור לא ילבש. והרי כבר נשים רבות נושאות נשק.

בעיה אחרת הנוגעת לשאלת התגייסות הנשים לצבא היא בעיית הצניעות. לבעיה זו שני פנים. הפן האחד לגבי הבנות עצמן, בהיות והמציאות הצבאית מגבירה אפשרויות של הטרדה ולחצים להתנהגות לא ראויה ראוי להתרחק מאתגרים אלו. המצדיקים גיוס בנות מפנים את תשומת הלב הן לצעדים שנעשו בצבא למנוע תקלות כאלה והן לאפשרות להתגייסות למסגרות בהם יש מסגרות המותאמות לבנות דתיות. [בעיני כותב שורות אלו זוהי תפיסה קצת אופטימית ואפילו קצת נאיבית]

מצד שני יש את המרכיב של קדושת המחנה כאשר עצם נוכחות בנות באינטימיות ואינטנסיביות הצבאית מאתגרת את שמירת הקדושה הנדרשת. יש מקום לטעון כנגד שדווקא בנות דתיות רציניות ישפיעו לטובה על מציאות קיימת של נוכחות בנות בצבא.

לסיכום נראה שאמנם צריך למתוח את החבל על מנת לומר שיש איסור מוחלט בהתגייסות בנות לצבא. מנגד וודאי שאין מקום (כפי שקבעה הרבנות הראשית) לגיוס חובה של כל הבנות לשירות צבאי. בנות רבות תיטבנה לשרת את העם והמולדת דרך השירות הלאומי. גם הבוחרות במסלול ההתגייסות לצבא נראה ששירות ביחידות קרבות וודאי יחידות מעורבות יהיה בעייתי יותר משירות ביחידות העורף, וודאי יחידות בהן ישנן קבוצות של בנות שומרות מצוה.

מקורות:

במדבר פרק א' וביחוד פסוקים ב-ג.

קידושין דף ב ע"ב

יבמות דף סה ע"ב

נזיר דף נט ע"א

סוטה דף מד ע"ב

רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה ד (בסופה)

הרדב"ז על הרמב"ם שם

להרחבה בנושא:

פניני הלכה, העם והארץ – הרב אליעזר מלמד, פרק ד סעיפים י-יא ובהערה שם

לשאלת גיוס בנות לצה"ל – הרב יעוזר אריאל – מופיע באינטרנט

שירות משמעותי לנשים בשירות לאומי ובצה"ל – חוות דעת רבני בית הלל. מופיע באינטרנט

נכתב ע"י הרב משה אברמן, לשעבר ראש כולל תורה מציון בשיקגו (תשנ"ח- תשנ"ט)

לתגובות: moshaber@gmail.com